

N:o 10.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen angående understöd åt en tillernad vetenskaplig expedition till Norra Ishafvet; Gifven Stockholms Slott den 18 Januari 1878.

Under loppet af mer än tjugu år hafva af svenska vetenskapsmän ledda och på svensk bekostnad utrustade forskningsresor till de norra polartrakterna i nästan oafbruten följd fortgått och rika skördar af naturvetenskapliga samlingar genom dem blifvit till fäderneslandet hembragta. De sålunda vunna framgångar och särskildt det genom de två senaste expeditionernas lyckliga framträngande till mynningen af floderna Obi och Jenissej öppnade nya forskningsfält, har manat en af deltagarne i de flesta af berörda resor, Intendenten vid Naturhistoriska Riksmuseum, Professoren A. E. Nordenskiöld att söka åstadkomma en så fullständigt som möjligt utrustad expedition, hvilken skulle hafva till uppgift att i geografiskt, hydrografiskt och naturhistoriskt hänseende undersöka Norra Ishafvet öster om Jenissejs mynning samt om möjligt framtränga till Berings sund, derifrån kringsegla Asien och genom Suez-kanalen återvända till Sverige. Då emelertid en expedition med detta syfte vore förenad med så många omkostnader, att de till Professoren Nordenskiölds förfogande ställda medel ej tilläte anskaffandet af ett fullt ändamålsenligt fartyg med erforderlig utrustning och bemanning äfvensom af tillräckliga vetenskapliga krafter och hjälpmedel så vida icke expeditionen erhöle understöd, likartadt med det som kommit åtskilliga föregående arktiska forskningsresor till del, så har Professoren Nordenskiöld i underdånighet anhållit, att i fråga varande expedition måtte från det allmännas sida komma i

åtnjutande af vissa uppgifna förmåner; och då densamma syntes förtjent af understöd från det allmännas sida, har Kongl. Maj:t, som medgifvit att det befäl, underbefäl och manskap af flottan, hvilket kan komma att i expeditionen deltaga, må under tiden åtnjuta enahanda förmåner, som under kommendering å flottans fartyg, härmed velat, under hänvisande till bilagda utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden den 31 December 1877, föreslå Riksdagen,

dels att till godtgörande af kostnaderna för det för expeditionen afsedda ångfartygs försättande i sjödugligt skick å flottans varf i Carlskrona, å extra stat för år 1879 anvisa ett belopp af 25,000 kronor;

dels ock att Riksdagen ville för sin del medgifva, att den proviant och den utredning i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna skäligt låta expeditionen från flottans förråd utbekomma, må först efter fartygets återkomst, i enlighet med då upprättad liquid, af Professoren Nordenskiöld ersättas.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

F. W. von Otter.

*Utdrag af Protokollet öfver Sjöförsvars-årenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott
den 31 December 1877.*

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Ministern för Utrikes ärendena, *Björnstjerna*,
Statsråden: Herr *Lagerstråle*,
Thyselius,
Carlson,
Friherre *Alströmer*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell och
Rosensvärd.

Departementschefen, Statsrådet Friherre von Otter, anmälde i underdånighet följande ärenden:

12:o.

En af intendenten vid naturhistoriska riksmuseum professoren A. E. Nordenskiöld i underdånighet gjord framställning, angående beviljande af vissa förmåner för en under år 1878 tillernad ishafsfärd; jemte Förvaltningens af Sjöärendena och Vetenskapsakademiens öfver samma framställning afgifna särskilda underdåniga utlåtanden, äfvensom en af professoren Nordenskiöld sedermera ingifven skrift med åtföljande besigtningssinstrument öfver kostnaderna för det för expeditionen afsedda ångfartyget Vegas försättande i sjövärdigt skick; och yttrade Departementschefen härvid:

I.

»Professor Nordenskiöld har i berörda framställning erinrat huru som de forskningsfärder, som under de senare årtiondena från Sverige afgått mot norden, redan längesedan erhållit en verkligt nationel betydelse genom det lifliga intresse, med hvilket de omfattats öfverallt, så väl inom som utom fosterlandet, genom de betydande summor, som på dem öfrats af staten och framför allt enskilda personer, genom den praktiska skola de utgjort för öfver trettio svenska naturforskare, genom de viktiga vetenskapliga och geografiska resultat de lemnat och genom det material till vetenskaplig forskning, som genom dem hembagts till Sveriges riksmuseum och hvilket gjort detta i afseende å arktiska naturföremål till det rikaste i världen. Härtill komme upptäckter och undersökningar, som redan blifvit eller lofvade att i en framtid blifva af praktisk betydelse, t. ex. expeditionernas meteorologiska och hydrografiska arbeten, deras omfattande undersökningar af säl- och hvalrossfångsten i polarhafven, påvisandet af den förut ej anade fiskrikedomen vid Spetsbergens kuster, upptäckter på Beeren Eiland och Spetsbergen af betydande kol- och fosfatlager, hvilka i en framtid syntes blifva af stor ekonomisk betydelse för närliggande länder, och framför allt de två senaste expeditionernas lyckliga framträngande till mynningen af de stora, till gränserna mot Kina segelbara Sibiriska floderna Obi och Jenissej, hvarigenom ett månghundra-årigt sjöfartsproblem ändtligen vunnit sin lösning.

Men just de resultat, som redan vunnits, manade till fortsättning, isynnerhet som de två senaste expeditionerne öppnat ett nytt, i vetenskapligt och antagligen äfven i praktiskt hänseende utomordentligt lofvande forskningsfält, nemligen den öster om Jenissejs mynning belägna delen af Ishafvet. Ännu i våra dagar, i telegrafens och ångans tidevarf, mötte man här ett i vetenskapligt hänseende nytt, förut oberördt forskningsområde. Hela den ofantliga ocean, som utbreder sig öfver 90 längdgrader från Jenissejs mynning, förbi kap Tscheljuskin till Wrangelsland, hade, om man undantoge färder med större eller mindre båtar längs med stränderna, aldrig ännu plöjts af någon fartygsköl och aldrig skådat en ångares rökpelare.

Dessa förhållanden hade föranledt försöket att åstadkomma medel till en i vetenskapligt och nautiskt hänseende så fullständigt som möjligt utrustad expedition, hvilken skulle hafva till uppgift att i geografiskt, hydrografiskt och naturhistoriskt hänseende undersöka Norra Is-

hafvet bortom Jenissejs mynning, om möjligt till Berings sund, ett forskningsområde mera lofvande än något som förelegat sedan Cooks berömda resor i Stilla Oceanen, om blott isförhållanden medgäfvde att med en dertill lämplig ångare framtränga i detta haf.

Efter en öfverblick å de försök, som förut gjorts att framtränga å den väg, som den ifrågasatta expeditionen skulle få till uppgift att beträda, har professoren Nordenskiöld i framställningen närmare redogjort för de skäl, på hvilka han anser det sannolikt att en för ändamålet väl utrustad ångare skall kunna, utan att möta allt för många svårigheter, åtminstone till följd af ishinder, under hösten på några få dagar framtränga vägen från Jenissejs mynning, förbi kap Tscheljuskin till Berings sund och derigenom ej allenast lösa en för århundraden tillbaka uppställd geografisk uppgift, utan äfven blifva i tillfälle att med de vetenskapsmannen nu mera till buds stående medel, i geografiskt, hydrografiskt, geologiskt och naturhistoriskt hänseende undersöka ett förut i dessa afseenden nästan okänt haf af ofantlig utsträckning. Professor Nordenskiöld är fullt öfvertygad derom, att en resa med fartyg längs med Asiens nordkust, i fall ej alltför ogynsamma omständigheter sammanstöta, ej allenast är utförbar, utan äfven att den kommer att blifva af oberäknelig praktisk betydelse, ingalunda omedelbart såsom en ny handelsstråt, men väl medelbart genom det insegel, som härigenom skulle lemnas på den praktiska användbarheten af en sjöförbindelse mellan nordliga Skandinaviens hamnar och Obi-Jenissej å ena sidan samt mellan Stilla Oceanen och Lena å den andra. I fall mot förmodan expeditionen ej lyckades utföra det uppgjorda programmet i sin helhet, skulle den dock icke blifva förfelad, utan under en längre tid komma att uppehålla sig vid ställen på Sibiriens nordkust, lämpliga för vetenskaplig forskning. Hvarje mil bortom Jenissejs mynning vore ett steg framåt till en fullständig kännedom om vårt jordklot, ett mål som en gång måste uppnås med större eller mindre uppoffringar, och till hvilket det vore en hederssak för hvarje bildad nation att i sin mån bidraga. Vetenskapsmannen blefve i dessa förut obesökta farvatten i tillfälle att lemna svar på en mängd frågor rörande polarländernas forna och nutida beskaffenhet, af hvilka mer än en i och för sig vore af tillräcklig vikt och betydelse för att föranleda en sådan expedition som den nu ifrågavarande. Endast några få af dessa frågor har professor Nordenskiöld ansett sig böra påpeka och i sådant afseende anfört följande:

'Om man undantager den del af det Kariska hafvet, som de två senaste svenska expeditionerna utforskat, saknar man för det när-

varande hvarje kunskap om alg- och djurlifvet i det haf, som sköljer Sibiriens nordkust. Helt säkert möter oss här, i motsats mot hvad man hittills antagit, samma rikedom på djur och växter som i hafven kring Spetsbergen. I Sibiriens ishaf böra växt- och djurformerna, så vidt man på förhand kan döma, uteslutande utgöras af lämningar från den glacialtid, som närmast föregått nutiden, något som icke är fallet i de polarhaf, der Golfströmmen utbreder sitt vatten och dit den sålunda för former från sydligare trakter. Men en fullständig och säker kännedom derom, hvilka djurformer äro af glacialt och hvilka af atlantiskt ursprung, är af genomgripande betydelse ej allenast för zoologien och djurgeografien utan äfven för Skandinavien's geologi och särskildt för kännedomen om våra lösa jordlager.'

'Få vetenskapliga fynd eller upptäckter hafva så mäktigt fångslat såväl lärdes som olärdes intresse, som upptäckten i Sibiriens frusna jord af kollossala elefantlemningar, stundom ännu väl bibehållna med hull och hår. Hithörande fynd hafva mer än en gång varit föremål för vetenskapliga expeditioner och noggranna undersökningar af framstående lärde, men dock är mycket ännu gåtfullt med afseende å en mängd omständigheter, som stå i samband med Sibiriens mammut-period, hvilken *kanske* varit samtidig med vår glacialtid. Särskildt är vår kännedom om de djur- och växtformer, som lefde samtidigt med mammuten, högst ofullständig, oaktadt man vet, att i de nordligaste från land svårtillgängliga delarne af Sibirien smärre kullar förekomma, betäckta med ben af mammut och andra med den samtida djurformer, och att man öfverallt derstädes träffar så kalladt noakträ, d. v. s. halfförstenade eller förkolade växtlemningar från flere olika geologiska tidskiften.'

'Öfver hufvud taget är en så fullständig utredning som möjligt af de svårtillgängliga polartrakternas geologi ett nödvändigt vilkor för kännedomen om vårt jordklots forna historia. För att bevisa detta behöfves blott erinra om det epokgörande inflytande, som utöfvats på geologiens läror genom upptäckten i polarländernas berg och jordlager af praktfulla växtlemningar från vidt skiljda geologiska tidskiften. Äfven på detta fält bör en expedition till Sibiriens nordkust kunna vänta rika skördar. Dessutom träffar man i nordliga Sibirien lager, som blifvit afsatta ungefär samtidigt med södra Sveriges kolförande bildningar och som därför innehålla försteningar af djur och växter, hvilka just nu äro af alldeles särskildt intresse för den geologiska vetenskapen inom vårt eget land, med anledning af de fynd af praktfulla växtförsteningar, som under de senare åren blifvit gjorda flere-

städes hos oss, och som gifva oss en så liflig bild af den subtropiska vegetation, som fordom betäckt den Skandinaviska halfön.'

'Få vetenskaper torde en gång komma att lemna så viktiga praktiska resultat som meteorologien — ett förhållande eller snarare en redan delvis realiserad förhoppning, som vunnit allmänt erkännande genom de betydande medel, som i alla bildade länder blifvit anslagna till upprättande af meteorologiska byråar och till uppmuntran af meteorologiska forskningar. Men väderleksförhållandena i ett land äro så beroende af temperatur, vind, lufttryck m. m. i långt aflägsna trakter, att lagarne för ett lands meteorologi endast kunna utredas genom sammanställning af iakttagelser från de mest aflägsna länder. Flere internationela meteorologiska företag hafva därför redan kommit till stånd, och man kan nästan betrakta de olika ländernas meteorologiska institutioner såsom olika afdelningar af ett och samma öfver hela jorden fördeladt embetsverk, genom hvilkas endrägtiga samarbete det föresatta målet en gång skall uppnås. Men bortom de ställen, för hvilka årliga observationsserier kunna erhållas, finnas trakter af tusentals kvadratmils omfång, från hvilka ännu inga eller endast spridda iakttagelser erhållits, och dock har man just här nyckeln till många eljest svårförklarliga väderleksförhållanden inom Europas kulturländer. Ett sådant meteorologiskt område, okänt, men af yttersta vikt, bildar det norr om Sibirien belägna Ishafvet och der belägna land och öar. Det är för Europas och Sveriges meteorologi af stor vikt att erhålla tillförlitliga uppgifter om landfördelningen, isförhållandena, lufttrycket och temperaturen i denna i detta hänseende ännu föga kända del af jordklotet, och den svenska expeditionen kommer här att hafva ett forskningsmål af direkt betydelse för vårt eget land.'

'I viss mån kan detsamma sägas om de bidrag, som från dessa trakter kunna erhållas till kännedom af de jordmagnetiska förhållandena, af norrskenet m. m. Härtill komma undersökning af djur- och växtverlden i förut i detta hänseende okända länder, etnografiska forskningar, hydrografiska arbeten o. s. v.'

Den sålunda lemnade korta antydning om de vetenskapliga frågor, som möta expeditionen under ett längre uppehåll vid Sibiriens nordkust, visade tillräckligt, att expeditionen, äfven om dess geografiska mål ej skulle uppnås, borde kunna värdigt ansluta sig till likartade företag, som förut utgått från Sverige och som ländt vetenskapen till gagn och det svenska namnet till heder.

Skulle expeditionen åter, såsom professor Nordenskiöld hoppas, temligen obehindradt och således inom en jemförelsevis kort tid kunna

nå Berings sund, så blefve visserligen den tid, som under vägen kunde egnas naturhistoriska forskningar, alltför kort för en lösning af många bland de vetenskapliga frågor som föreläge. Men oberäknadt det verldshistoriska sjöfartsproblem som då blefve löst, borde äfven då särdeles vigtiga och omfattande bidrag kunna erhållas till kändedomen om de geografiska, hydrografiska, zoologiska och botaniska förhållandena i Sibiriens ishaf, och bortom Berings sund möter expeditionen andra länder med en mer yppig och vexlande natur, der andra, oss kanske mindre närliggande, men därför för vetenskapen i dess helhet ej mindre vigtiga frågor taga forskarens uppmärksamhet i anspråk och lemna en rik belöning för hans arbete och möda.

Afsigten vore att i början af Juli månad 1878 lemna Sverige i en för fart bland is särskildt bygd ångbåt, som provianterades för högst två år och som, utom en vetenskaplig stab af fyra eller fem personer, äfvensom en läkare och fyra i Norge förhyrde fångstmän, vore bemannad med en sjöofficer, samt högst aderton man underbefäl och manskap, helst frivillige från flottan. Kursen skulle i början ställas till någon lämplig hamn på Norges nordkust, hvarest kol intoges, samt derifrån till Matotschkinsundet på Novaja Semlia och gynnsamt tillfälle der inväntas till passerandet af det Kariska hafvet. Sedermera skulle färden fortsättas till Dicksons hamn vid Jenissejs mynning, som antogs kunna uppnås i första hälften af Augusti. Så snart omständigheterna det medgäfve, borde expeditionen fortsätta färden härifrån i den öppna vattenränna, som Obis eller Jenissejs vattenflöden borde bilda längs med kusten till Kap Tscheljuskin, möjligen med några mindre slag åt nordvest för att se till, om ej någon större ö finnes mellan nordliga delen af Novaja Semlia och Norra Sibirien.

Om tid och isförhållandena det medgäfve, vore det önskligt, att expeditionen under denna färd gjorde några slag mot Norden för att tillse, om ej land finnes mellan kap Tscheljuskin och den Nysibiriska ögruppen samt mellan den sistnämnda och Wrangelsland. Från Berings sund skulle vägen, med de uppehåll, som omständigheterna kunde föranleda, tagas först till någon asiatisk hamn, från hvilken underrättelser kunde sändas till hemlandet, och derpå vidare rundt Asien till Suez. Skulle expeditionen blifva hindrad att framtränga vidare öster om kap Tscheljuskin, finge det bero på förhållandena, hvilka det vore svårt att på förhand förutse, om den omedelbart skulle återvända till Europa, i hvilket fall expeditionens fartyg, utrustning och bemanning genast kunde användas för annat ändamål, eller om den borde öfvervintra i någon lämplig hamn i Tajmurs, Pjäsinas eller Jenissejs mynningsvikar. Skulle

åter öster om kap Tscheljuskin ishinder möta, så borde hamn sökas å någon lämplig plats på Sibiriens nordkust, hvarifrån under följande sommar tillfälle erbjöde sig till viktiga forskningar i det sibiriska ishafvet och under sommarens lopp helt säkert äfven något gynsamt tillfälle yppade sig att, då sydliga vindar drifvit isen från kusten, nå Berings sund. Sannolikt erhöles man äfven tillfälle att, om öfvervintring ifrågakomme, från de ifrågasatta vinterqvarteren sända bref till hemlandet.

Professor Nordenskiöld anmärker slutligen att den expedition, för hvars reseplan sålunda blifvit redogjordt, vore liksom hvarje företag så väl till lands som sjös, utsatt för en mängd tillfälliga omständigheter, svåra att förutse och omöjliga att till sina följder beräkna. Genom dessa kunde expeditionen i förtid blifva afbruten eller urståndsatt att med nödig kraft och ihärdighet fullfölja det uppgjorda programmet. Men om något dylikt ej inträffade, om expeditionen förskonades från sjukdom, skeppsbrott och andra oförutsedda olyckshändelser, så borde den, enligt hvad ofvan framhållits, oberoende af isförhållandena i det än så föga kända haf expeditionen hade till uppgift att undersöka, kunna återvända med resultat, som ej allenast borde blifva af stor betydelse för kannedomen om vårt jordklot, dess geografi, forna geologiska historia, djur och växtverld och af praktisk nytta för en utvidgad sjöfart i det Norra Ishafvet, utan äfven af omedelbar betydelse för en riktig tolkning af en mängd naturföreteelser inom fosterlandet. Vi borde, lika litet som världens största sjömakt, förbise det inflytande, resor af detta slag utöfvade på sjömanskapet, så väl omedelbart genom den vana vid mödor och faror af mångahanda slag, som dylika expeditioner meddela, som medelbart för svenska sjömannakåren i dess helhet genom det höjande af sjelfkänslan, som medvetandet af kamraters pligttröhet, mod och ihärdighet alltid medför.

Såsom ett erkännande af de åsigter sålunda framhållits har professoren Nordenskiöld anfört det intresse, med hvilket den här framlagda reseplanen omfattats af Eders Maj:t, som behagat taga expeditionen under sitt höga skydd och för densamma af egna medel anslagit ett mycket betydligt penningebelopp, äfvensom de rikliga bidrag till dess utförande, som lemnats dels af samme svenske mecenat, som under senare åren utrustat så många vetenskapliga expeditioner till aflägsna trakter af vårt jordklot, dels af en sibirisk godsegare, hvilken med upplyst intresse omfattat alla företag, som kunnat bidraga till utvecklingen af hans fosterlands rika naturtillgångar.

Då emellertid en expedition till obekanta länder och haf vore förenad med så många omkostnader, att de till professor Nordenskiölds förfogande ställda medel, så rikliga de än kunde synas vara, medgåfve anskaffandet af ett fullt ändamålsenligt fartyg med tillräcklig utrustning och bemanning samt tillräckliga vetenskapliga krafter och hjälpmedel, endast så vida expeditionen kunde påräkna ett likartadt understöd från flottan, som kommit expeditionerna 1868 och 1872—1873 till del, har han anhållit,

att det för expeditionens räkning inköpta, redan förut i mycket godt stånd befintliga ångfartyget Vega måtte få vid flottans varf i Carlskrona försättas i ett för ändamålet fullt sjödugligt skick, förses med nödigt kolförråd och provianteras för högst två år; att de af flottans befäl och manskap, hvilka såsom frivillige deltog i expeditionen, måtte få under tiden räkna sig till godo sjöaflöning och tjänstemeriter, på samma sätt som under en örlogsexpedition, äfvensom att expeditionen, för så vidt dess fartyg fördes af en officer vid flottan och till största delen bemannades med frivillige af flottans underbefäl och manskap, meddelas rättighet att föra örlogsflagga.

II.

Öfver denna framställning har *Förvaltningen af Sjöärendena* blifvit hörd och i underdånigt utlåtande yttrat att Förvaltningen, med afseende å ifrågavarande expeditions vetenskapliga betydelse och med hänsyn till den öfning, som, derest expeditionens fartyg komme att bemannas med personal från flottan, skulle beredas det å fartyget sjökommenderade befäl och besättning, ansåge expeditionen väl förtjent af medverkan från flottans sida, dock icke i vidsträcktare mån än som öfverensstämde med ändamålet för dess anslag; i enlighet hvarmed Förvaltningen hemställt:

att för bemanning af expeditionens fartyg måtte från flottans personal få utses en officer, en läkare samt högst aderton man underbefäl och manskap, dock under vilkor att de förklarade sig villige att i expeditionen deltaga, samt att desse måtte berättigas att för hela tiden för deras deltagande i expeditionen räkna sig till godo samma aflöning i land, som om de vore å flottans fartyg kommenderade;

att ersättning för sjöaflöning, dietpenningar, uppmuntringspenningar, beklädnad och portion, i enlighet med de för flottan gällande reglementen samt spisordning, måtte af flottans anslag utgå till högst ofvannämnda antal frivillige af befäl, underbefäl och besättning utaf

flottans personal, allt under en tid af högst tolf månader eller för den tid inom nämnde tidrymd, de kommenderade i expeditionen deltog;

att derjemte det för expeditionen afsedda ångfartyget Vega väl måtte få vid flottans station i Carlskrona försättas uti ett för ändamålet fullt sjödugligt skick samt der genom stationens försorg förses så väl med nödigt kolförråd som med ytterligare behöflig proviant för högst två års expedition, men likväl emot ersättning af professoren Nordenskiöld, samt

att, så länge expeditionens fartyg fördes af en i tjenst varande officer eller underofficer vid flottan, å detsamma finge föras svensk örlogsflagga, dock med iakttagande dervid af de skyldigheter, hvilka åtföljde sådan rättighet.

Vetenskapsakademien, hvars utlåtande i ärendet jemväl blifvit infordradt, har förordat ifrågavarande företag till allt det understöd och all den medverkan från det allmännas sida, hvilka under förhanden varande förhållanden kunde beredas.

Beträffande först det utsedda fartygets försättande i fullt lämpligt skick för att möta de hårda påkänningar en segling bland de arktiska hafvens isfält alltid medförde och särskildt för att i händelse af öfvervintring bereda befäl och manskap en i möjligaste mån skyddande trygg och sund bostad, så ansåge akademien det vara synnerligt önskligt om de för dessa viktiga ändamål nödiga arbetena å nämnda fartyg kunde af staten bekostas, enär de såmedelst kunde påräknas blifva utförda med all den omsorg och fullständighet, som utgjorde *en* hufvudsaklig borgen för företagets framgång. Kostnaden för dessa arbeten vore väl för akademien obekant och det tillhörde henne icke heller att pröfva huruvida principiela betänkligheter till äfventyrs uppreste sig emot användandet af allmänna medel på istandsättande af ett enskild man tillhörigt fartyg, för ett likaledes af enskild man åvägabragt företag; men, med fästadt afseende å de mångahanda beröringspunkter emellan detta företags allmänna och enskilda sidor, hyste akademien förhoppning, att öfvervinneliga hinder icke skulle möta för nådigt bifall till denna del af professor Nordenskiölds underdåniga hemställan.

Med ännu större tillförsigt kunde akademien uttala sig i fråga om hemställan att det expeditionen medföljande befäl, underbefäl och manskap af flottan finge tillgodonjuta sjöafföring och öfriga tjensten åtföljande förmoner ej blott, såsom Förvaltningen af Sjöärendena tillstyrkt, för en begränsad tid af tolf månader, utan för hela den tid expeditionen kunde komma att upptaga. Akademien antog, att om

också med den numera i så stor utsträckning vidtagna tillämpningen på sjökrigsväsendet af mekaniska uppfinningar, i främsta rummet ångkraften, icke obetydande ändringar inträdt i fordringarna på insigter och färdigheter hos såväl befäl som manskap, likväl tillräckligt kvarstode af begreppet om och fordringarna på hvad som kallas sjömanskap för att egga sjömannen till att söka inhemta sådana insigter, hvilka endast ernås genom långvarig och möjligast mångsidig personlig bekantskap med det oroliga hafvet, att icke tala om det mod, den hållning, den fyndighet och andliga kraft, hvilka väcktes och uppammades under kampen emot mödan och faran i deras olika skepnader. Med tanken fästad härå och fullt öfvertygad derom, att de på i fråga varande företag använda medel af flottans exercisanslag ingalunda vore att anse såsom förspilda, tvekade akademien icke att på det varmaste förorda, det professor Nordenskiölds underdåniga hemställan i hvad den afsåge aflöningsförmåner och proviant för det uti expeditionen deltagande befäl, underbefäl och manskap af flottan måtte i sin helhet bifallas, utan den inskränkning i tid som af Förvaltningen af Sjöärendena föreslagits, äfvensom att det för färden afsedda fartyget från kronans förråd kostnadsfritt förseddes med så mycket stenkol som utrymmet ombord medgäfve.

III.

De af svenske vetenskapsmän ledda och på svensk bekostnad utrustade forskningsresor till polartrakterna hafva nu under loppet af mer än tjugu år i nästan oafbruten följd fortgått. Den rika skörd af vetenskapliga rön som expeditionerna till Island, Spetsbergen och Grönland åren 1857—1859 medförde, den viktiga upptäckten af organiskt lif i hafvet på långt större djup än förut antagits, för hvilken man hade dessa resor att tacka, samt de stora naturvetenskapliga samlingar, de hembragte, eggade till fortsatta undersökningar af trakter, om hvilkas naturförhållanden man dit intills haft jemförelsevis ringa kännedom. Genom bidrag af enskilde och med understöd af allmänna medel utrustades den storartade och omsorgsfullt förberedda 1861 års expedition till Spetsbergen med skonorten *Æolus* och slupen *Magdalena*, den förra under befäl af en officer vid flottan, dervid, bland annat, ögruppens nordligaste del kartlades, grunddragen för landets geognosi utreddes och viktiga materialier för kännedomen om hafs-

strömmarne samlades. Efter år 1863 af en vetenskapsman verkställda undersökningar af det haf, som omgifver Jan Mayen, företogs 1864 en förnyad, jemväl med statsanslag understödd vetenskaplig expedition till Spetsbergen i hufvudsakligt, af expeditionen jemväl uppnådt syftemål, att fortsätta de 1861 påbörjade undersökningarna om möjligheten att i dessa höga breddgrader utföra en gradmätning af tillräcklig utsträckning, hvarpå tanken först blifvit väckt i Rogal Society i England och som der ansågs såsom ett viktigt önskningsmål. År 1865 hemför en numera affiden svensk lärd rika minneralogiska samlingar från Island, öfver hvilken ö han jemväl upprättat en mineralogisk karta med beskrifning. För fjerde gången besökes Spetsbergen år 1868, under hvilken färd man med det till expeditionens förfogaude ställda, postverket tillhörande ångfartyget Sofia, lyckas framtränga längre norr ut, än något fartyg förut med säkerhet framkommit. Under sommaren år 1870 begåfvo sig åtskilliga naturforskare till vestra kusten af Grönland för vidtagande af förberedelser till en ishafsfärd, derunder rika samlingar gjordes, icke allenast såsom vanligt af allehanda naturalster, utan äfven i arkeologiskt och etnografiskt hänseende, hvarjemte de sedermera af 1871 års expedition hemförda meteoritblocken upptäcktes. Sistnämnde expedition, som utfördes med kauonbåten Ingegärd och briggen Gladan, undersökte stränderna af Wajgatssundet och ön Disko, äfvensom fjordarne på vestkusten af Grönland ända till Upernavik, och utförde derefter lodningar och bottenskrapningar längs packisens östra brädd, samt vidare ned till Newfoundland. Redan året derpå företogs den länge påtänkta och förberedda öfvervintringsexpeditionen till Spetsbergen med postverkets fartyg Polhem och briggen Gladan, under befäl liksom de vid 1871 års expedition använda fartyg, af officrare vid flottan, hvarvid vintern, som tillbragtes vid Moselbay, användes för vetenskapliga undersökningar. År 1875 ställes färden till Novaja Semlia och Kariska hafvet, derifrån man med segelfartyg lyckades uppnå Jenissejs mynning och derigenom visa vägen för en handelsförbindelse, hvars vikt ännu ej torde kunna till fullo uppskattas. För att ådagalägga att föregående års framgång icke berott på en lycklig tillfällighet och för att fortsätta de vetenskapliga undersökningar, som under sistnämnde resa påbörjades, företogs året derpå en ny färd till flodens mynning, hvilken, oaktadt det svåra isår som då var rådande, uppnåddes och närmare undersöktes.

Till denna rad af fredliga men icke utan faror vunna segrar utom våra gränсор, har nu deltagaren i de flesta af dem velat lägga försöket att framtränga längs Sibiriens kust, nå Berings sund, kringsegla

Asien och genom Suezkanalen återvända till Sverige. Huruvida denna omfattande forskningsresa har utsigt att kunna till hela sin utsträckning genomföras, torde jag ej böra söka att här utreda. Med den största noggrannhet uppgjorda beräkningar derutinnan skulle i allt fall aldrig kunna lemna visshet om framgången af ett företag, underkastadt så många oförutsedda tillfälligheter som det ifrågavarande. I sjelfva verket bör ej eller frågan om expeditionen skall lyckas framtränga till Berings sund, hvarmed de egentliga svårigheterna kunna anses öfvervunna, vara bestämmande för beslutet om understöd för densamma. Ty planen för denna, liksom i allmänhet för alla de föregående, är uppgjord med beräkning att, under fullföljande af hufvudsyftemålet, vinna resultat, kanske lika viktiga som detta. Den stab af vetenskapsmän, som skulle åtfölja expeditionen, innebär en borgen för att intet för forskning lämpligt tillfälle under vistandet i de trakter expeditionen har för afsigt att besöka skall lemnas opåaktadt. Om följaktligen expeditionens geografiska mål också icke uppnås, skulle, såsom i framställningen är anmärkt, den därför ingalunda kunna anses förfelad, utan med all sannolikhet komma att lemna högst viktiga bidrag till kännedomen om vår jord och till utredande af de särskilda vetenskapliga frågor, som för densamma blefve uppställda. Vid de flere föregående tillfällen då det allmännas mellankomst påkallats för dylika forskningsresor, hafva just dessa skäl, vida mer än hoppet att vinna ett direkt praktiskt resultat, verkat afgörande för de understöd som erhållits. Då nu åter förslaget till en expedition föreligger, hvilken i afseende å företagets storhet, den vetenskapliga vinst det skulle medföra och beloppet af de utaf enskilde lemnade bidrag för dess utförande, öfverträffar sina föregångare, skulle en vägran att, inom lämpliga gränser, medverka till dess lyckliga utförande icke stå i öfverensstämmelse med den uppfattning, som förut i dylika frågor gjort sig gällande och hvilken, i företag af beskaffenhet som det förevarande, sett en angelägenhet, hvars nationella betydelse icke bör lemnas å sido.

Hvad särskildt beträffar frågan om beviljande af vissa förmåner för dem af flottans befäl, underbefäl och manskap, hvilka skulle utgöra bemanningen å expeditionens fartyg, så är densamma så till vida helt och hållet oberoende af företagets framgång, som deltagandet i expeditionen uppenbarligen för dem skulle utgöra den yppersta öfning, som under fredstider kan erbjudas en sjöman. Ur denna synpunkt sammanfaller expeditionen med det änd mål, hvarför det å femte hufvudtiteln uppförda öfningsanslag är afsedt. Vid sådant förhållande och på samma

gång jag anser att kommandering till expeditionen icke må, med afseende å dennas beskaffenhet, ifrågakomma, utan deltagandet deri böra ske ensamt på grund af frivilligt derom med hvar och en särskildt träffadt aftal, tvekar jag icke tillråda att, i öfverensstämmelse med hvad vid likartade tillfällen förut egt rum, de officerare, underofficerare och manskap af flottan, som efter erhållet tillstånd kunna komma att i expeditionen deltaga, må få beräkna sig till godo enahanda förmåner, som under vanlig vinterexpedition skulle dem tillkomma. Deremot läser aflöning till expeditionens läkare icke böra af flottans anslag bekostas.

Utöfver det understöd, som tillståndet att från flottan erhålla en utvald bemanning, skulle innebära, har i framställningen jemväl påkallats Eders Kongl. Maj:ts nådiga medverkan för fartygets försättande i sjödugligt skick och dess förseende med proviant m. m: Det är lätt att uppskatta den vigt användandet af fullgoda materialier och ett omsorgsfullt utfördt arbete å ett fartyg, som skall besöka polartrakterna, måste ega. Mången gång kan i ett gifvet ögonblick hela expeditionens framgång och deltagarnes lif komma att stå på spel genom otillräcklig uppmärksamhet å detaljerna vid en utrustning, sådan som här bör ifrågakomma. Det är äfven gifvet att större garanti för erfarenhet och omsorg vid ett dylikt arbetes utförande bör kunna förväntas å kronans varf än annorstädes och jag anser det derföre särdeles önskvärdt att expeditionens fartyg finge försättas i sjödugligt skick å flottans varf i Carlskrona. Då emellertid de kostnader, som häraf blefve en följd, icke betingas af något af de ändamål, för hvilka anslag äro å femte hufvudtiteln uppförda och jag således icke kan tillstyrka att dessa anslag derför anlitas, hemställer jag att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nådig framställning till Riksdagen påkalla dess medverkan för ändamålets vinnande. Enligt särskildt ingifvet, af tre sakkunnige personer upprättadt besigtningssinstrument skulle kostnaden för reparation och utrustning af sjelfva fartyget uppgå till 26,294 kronor. Det synes mig dock antagligt att, om ifrågavarande arbete utföres på varfvet i Carlskrona, kostnaderne derföre ej komma att uppgå till detta belopp.

Beträffande fartygets proviantering och förseende med erforderliga förrådseffekter, anser jag mig visserligen icke kunna tillstyrka att dessa fördelar medgifvas expeditionen på kronans bekostnad i vidsträcktare mån än som kan blifva en följd af tillåtelsen för befäl, underbefäl och besättning att åtnjuta här ofvan föreslagna förmåner. Då emellertid de penningmedel, som finnas för expeditionen disponibla, icke läser blifva tillräckliga om alla erforderliga utredningseffekter och

proviant för öfrige deltagare i expeditionen skulle på förhand betalas, men tillgångar till liqviden efter fartygets återkomst synes genom dess försäljning kunna beredas, torde det kunna medgifvas expeditionen att från flottans förråd utbekomma erforderliga utredningseffekter samt proviant äfven för de deltagare i expeditionen, hvilka icke tillhöra flottan, med tillåtelse för professor Nordenskiöld att först efter fartygets återkomst ersätta kronan värdet af de effekter hvilka enligt då uppgjord liqvid finnas bära af honom godtgöras.

I afseende å den i framställningen gjorda begäran att få under expeditionen begagna örlogsflagga, torde jag få, i den ordning, som för kommando ärenden är stadgad, inhemta Eders Kongl. Maj:ts nådiga vilja.

Min underdåniga hemställan på grund häraf är:

1:o) att Eders Kongl. Maj:t måtte tillåta att ej mindre den officer, än ock det underbefäl och manskap till högst 18 man af Kongl. flottan, som kunna förklara sig villige deltaga uti ifrågavarande expedition och dertill erhålla tillstånd, må, under förutsättning att fartyget föres af officer eller underofficer, tillhörande Kongl. flottan, för hela tiden för deras deltagande i expeditionen, dock icke öfver tjugufyra månader, räkna sig tillgodo enahanda förmåner, såsom lön, sjöaflöning, diet- och uppmuntringspenningar, beklädnad och portion, som om de voro kommenderade å flottans fartyg, jemte den förhöjning i sjöaflöningen för hvarje dag expeditionen uppehåller sig norr om norra polcirkeln, som för sjökommendering i Östersjön och Nordsjön under vintermånaderna är i reglementet för flottan bestämd; med förklarande derjemte att ifrågavarande förmåner må få utgå af de anslag, af hvilka kostnaderne i berörda afseenden bestridas under kommendering å Flottans fartyg; dock att det torde bära åligga professor Nordenskiöld att i god tid före expeditionens afgang från norsk hamn styrka med intyg dels från befälhafvaren å fartyget att detsamma är försedt med proviant för de i expeditionen deltagande, beräknadt för en tid af två år och med tjenlig beklädnad för flottans underbefäl och manskap, dels ock från den expeditionen åtföljande läkaren, att erforderliga medicinalier finnas för samma tid å fartyget att tillgå;

2:o) att nådig framställning måtte ske till Riksdagen derom:

dels att Riksdagen till godtgörande af kostnaderne för det för expeditionen afsedda ångfartygs försättande i sjödugligt skick å flot-

tans varf i Carlskrona, måtte å extra stat för år 1879 anvisa ett belopp af 25,000 kronor;

dels ock att Riksdagen ville för sin del medgifva, att den proviant och den utredning i öfrigt, som Eders Kongl. Maj:t kan finna skäligt låta expeditionen från flottans förråd utbekomma, må först efter fartygets återkomst, i enlighet med då upprättad liquid, af professoren Nordenskiöld ersättas.

För att expeditionen skall hinna att å bestämd tid afgå, torde det emellertid vara af vigt att, utan afvaktan af det beslut, som i händelse af nådigt bifall till denna framställning, kan varda af Riksdagen i ärendet fattadt, utrustningen af fartyget må kunna påbörjas; och jag anser mig därför böra hemställa att Eders Kongl. Maj:t täcktes, oberoende af framställningen till Riksdagen, medgifva att fartyget må å Carlskrona stations-varf försättas i sjödugligt skick, med förbindelse likväl för professor Nordenskiöld att, derest ej framställning till Riksdagen angående anvisande af medel för betäckande af kostnaderne därför varder bifallen, dessa kostnader ersätta.»

Uppå tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen till alla delar i nåder bifalla hvad Departementschefen sålunda hemställt och föreslagit.

In fidem Protocolli.

L. Th. Neijber.

Utdrag af Protokollet öfver Sjöförsvars-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 18 Januari 1878.

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Ministern för Utrikes ärendena, *Björnstjerna*,
Statsråden: Herr *Lagerstråle*,
Thyselius,
Carlson,
Friherre *Alströmer*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell och
Rosensvärd.

Slutligen uppläste Departementschefen till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förut fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående understöd för en tillernad vetenskaplig expedition till Norra Ishafvet.

Kongl. Maj:t täcktes, enligt Stats-Rådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, samt förordna att, i enlighet med detsamma, nådig proposition skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
L. Th. Neijber.